ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE ŞUBESİNE

Sayın Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu Üyeleri,

Siyasi baskılar ve güvenlik kaygıları nedeniyle Türkiye'den ayrılmak zorunda kalan güvenlik güçleri mensupları ve hukukçular tarafından kurulan "Güvenlik Araştırmaları ve Hukukun Üstünlüğü" isimli derneğimiz İsviçre/Cenevre'de 2023 yılı Ocak ayında faaliyetlerine başlamıştır. Derneğimiz, demokratik hak ve özgürlükleri savunmak, İnsan Haklarını ve hukukun üstünlüğünü koruyucu, kollayıcı uygulamaları desteklemek ve işkence ve soykırım gibi insanlığa karşı işlenebilen suçlar ile her türlü hukuksuzluğu ve mağduriyeti araştırarak bu ihlalleri kamuoyuna duyurmayı amaç edinmiştir.

Uluslararası Af Örgütünün 2022/23 "Dünyada İnsan Haklarının Durumu" başlıklı raporunun Türkiye bölümünün daha önceki yıllarda yayınlanan 2020/21 ve 2021/22 raporları ile paralel olacak şekilde, Türkiye'de yaşanan insan hakkı ihlallerini kısmen veya taraflı şekilde yansıttığını düşündüğümüzden, 12.04.2023 tarihinde tarafınıza rapor ile ilgili görüşlerimizi ve taleplerimizi içeren bir yazı göndermiştik. Söz konusu yazımıza tarafınızdan herhangi bir geri bildirimde bulunulmamıştır.

İlgili yazımızda aşağıda yer alan hususlar özetle tarafınıza aktarılmıştı;

2022/23 raporunuzda, Türkiye'de meydana gelen "siyasi" ve "etnik" mağduriyetler ile cinsiyet ayrımcılığı konularına değindiğiniz görünmektedir. Şöyle ki;

Raporun içeriğinde; "Dicle Fırat Gazeteciler Derneği, Bitlisli gazeteci Sinan Aygül, Halkın Demokratik Partisi (HDP) ile partinin yöneticileri, İnsan Hakları Derneği, Diyarbakır merkezli Rosa Kadın Derneği" kuruluşları ile kişilerin isimleri ifade edilerek etnik tabanlı mağduriyetler dile getirilmiş,

"Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi, Boğaziçi Üniversitesi öğrenci eylemleri, 2016'daki darbe girişiminin ardından kapatılan Özgür Gündem Gazetesi" ifadeleri ile siyasi olarak iktidar ile ayni görüşü paylaşmayan tarafların siyasi mağduriyetleri,

LGBTİ+ hakları defaatle tekrar edilerek cinsiyet ayrımcılığı kaynaklı mağduriyetler dile getirilmiştir.

Öte yandan Ülkede mağdur edilmiş kişiler ismen "Osman Kavala ve Kavala'ya yardım ettiği iddia edilen kişiler, Selahaddin Demirtaş, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi eski Başkanı Taner Kılıç, Türk Tabipleri Birliği Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı" olarak belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan ve dikkat çektiğiniz "siyasi" ve "etnik" ve "cinsiyet ayrımcılığı" konularındaki mağduriyetlere raporunuzda yer vermenizi memnuniyetle karşılamakla birlikte Türkiye'de yer alan mağduriyetler bu başlıklar ve bu konular ile sınırlı değildir.

"2016'daki darbe girişiminin ardından kapatılan Özgür Gündem Gazetesi" şeklinde meydana gelen mağduriyeti raporunuzda belirtmişsiniz. 2016 darbe girişimi sonrasında Türkiye'de yaşanan hak ihlalleri ve mağduriyetlerde ilk akla gelenin sadece "Özgür Gündem Gazetesi" ile sınırlı kalmaması gerekirdi diye düşünmekteyiz.

OHAL Komisyonu'nun resmi sitesine göre 2016 yılı sonrası çıkarılan KHK'lar ile 125.678'i kamu görevinden çıkarma (3.213 rütbe alma, 270 yurtdışı öğrencilikle ilişiği kesilme, 2.761 kurum ve kuruluş kapatma) olmak üzere toplam 131.922 tedbir işlemi gerçekleştirildiği ifade edilirken bu ihlallerden hiç bahsedilmemesi adil ve hakkaniyetli bir yaklaşım olmamıştır.

Raporunuzda Pop şarkıcısı Gülşen'in üç gün gözaltında kalması ve sonra ev hapsine alınması mağduriyet olarak aktarılabilirken, unsurları oluşmamış terör örgütü üyeliği suçundan binlerce masum insanın, bu masum insanların arasında yer alan annelerin yargılamaları nedeniyle yüzlerce çocuğun cezaevlerinde bulunması insan hakkı ihlali olarak aktarılmamıştır.

Yaşadığımız acı deprem sonrası dahi deprem mağduru olan binlerce KHK'lı depremzedenin burs/kredi gibi destekler alamaması ve devlet yurtlarında barınma ihtiyaçlarının karşılanmaması, 2023 senesinde hız kesmeden mağduriyetlerin devam ettiğini gösterirken 2022 senesinde KHK'lı kesim hiç bir mağduriyete uğramamış gibi mağduriyetler raporda dile getirilmemiştir.

Uluslararası açıdan;

2021 senesinde, onlarca kişinin adli işlemleri boyunca; işkence ve kötü muamele yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkının ihlal edildiği, BM Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu tarafından ifade edilmiştir.

Ayrıca 2022 senesinde, Fethullahçı Terör Örgütü, (FETÖ/PDY) üyeliği suçlamasıyla ihraç edilen yüzlerce hâkim ve savcının makul şüphe olmaksızın tutuklanmalarıyla, AİHS uyarınca "özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edildiğine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Türkiye'yi bağlayıcı şekilde hükmedildiği basında dahi gündeme gelmiştir. Temsil ettiğiniz Uluslararası Af Örgütü, Birleşmiş Milletler ve AİHM'nin kararlarına katılmamakta mıdır, bu konularda herhangi bir mağduriyet görmemekte midir veyahut söz konusu binlerce mağduriyetten bazıları dahi son raporunuzda neden yer almamıştır?

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat OKTAY, 2022 Kasım ayında TBMM'de 100 kişiden daha fazla kişinin Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından hukuksuz olarak yabancı ülkelerden zorla kaçırılarak Türkiye'ye getirildiğini ifade ederken, bu eylemlere 2022/23 raporunuzda hiç yer verilmemiş ve 2021/22 raporunuzda sadece konuyla ilgili iki isim bildirilmiştir.

Özetle yazımızda, 2016 sonrası Türkiye'de iktidar tarafından sosyal bir grubun soykırıma uğratılmasına yönelik olarak yapılan hukuksuz ve uluslararası hukuku çiğneyen davranışların, Uluslararası Af Örgütü'nün "Dünyada İnsan Haklarının Durumu" başlıklı raporlarının Türkiye bölümlerinde yer almadığını ifade etmiştik.

Ayrıca bu eksiklikle ilgili olarak, yaşanan mağduriyetlerin uluslararası örgütler ve mahkemeler aracılığı ile teyit edilmesi nedeniyle geçmiş yıllarda yer alan raporlarınıza eklenmesi hususunda girişimlerde bulunulması ve gelecek raporlarınızda yukarıda belirttiğimiz hususların dikkate alınmasını talep etmiştik.

Uluslararası Af Örgütünün 2023/24 "Dünyada İnsan Haklarının Durumu" başlıklı raporu yayımlanmadan önce yukarıda yer alan hususlara ek olarak, AİHM tarafından 26 Eylül 2023 tarihinde açıklanan Yalçınkaya kararının önemini vurgulamak isteriz. AIHM, Yalçınkaya kararı ile başvurucunun AİHS'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının, 7. maddede düzenlenen kanunsuz ceza olma ilkesinin, 11. maddede düzenlenen Toplantı ve dernek kurma özgürlüğünün ihlaline karar vermiştir.

AİHM, gerekçeli kararında ilgili kararın emsal olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. 25.10.2023 tarihi itibariyle, Türkiye'de FETÖ/PDY suçlaması sebebi ile hakkında adli işlem yapılan kişi sayısının 695.757 kişi olduğu düşünüldüğünde, bu kararın emsal olması durumunun ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır.

AIHM, "Yalçınkaya" kararının gerekçesinde "6 ve 7. madde ihlallerine sebep olan durumun tek bir olaydan ibaret olmayıp, sistematik problemden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu sorunun çok fazla sayıda kişiyi etkilediği ve etkileme potansiyelinde olduğunu, önünde 8,000'den fazla bu konuda derdest dosya olduğunu, Hükümetin Bylock kullandığını tespit ettiği insan sayısı dikkate alındığında önüne gelebilecek dosya sayısının 100,000 civarında olabileceğini belirtmektedir."

Özetle, AIHM 15 Temmuz 2016 darbe girişimine fiilen katılmayan tüm kişiler acısından, 15 Temmuz öncesi yasal olarak görülen faaliyetler neden gösterilerek yargılama yapılamayacağını ve mahkûmiyet kararı verilemeyeceğini ifade etmektedir.

Söz konusu karar, T.C. Anayasası 90. Madde ve AIHS 46. Maddesi uyarınca Türkiye'yi bağlayıcı nitelikte olup, Türkiye bu kararı uygulamakla mükelleftir.

AIHM kararının yukarıda açıklanan sebepler dâhilinde benzer kişiler açısından uygulanması bir zorunluluktur. Ancak, Gülen cemaatine yönelik soruşturmalar kapsamında "öğrenci evleri açmak, tutuklu kişilerin ailelerine yardım etmek ve Bylock kullanmak vb." suçlamalar ile AIHM tarafından suç unsuru olamayacağı tespit edilen nedenlerle Türkiye genelinde 611 kişinin gözaltına alındığını, ilgili karardan bir ay sonra (24.10.2023 tarihinde) İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın açıklamaları ile basından görmeye devam etmekteyiz.

Suçsuzluğu ve masumiyeti AIHM kararı ile de tescillenmiş olan yüzbinlerce kişinin, Türkiye tarafından (uluslararası yükümlülüklerine aykırı olarak) hukuksuz ve insan haklarına aykırı bir biçimde zulme uğratıldığının ve bu durumun hâlihazırda devam ettiğinin 2023/24 "Dünyada İnsan Haklarının Durumu" başlıklı raporunuzda güçlü bir şekilde yer almasını talep etmekteyiz.

İyi günler ve iyi çalışmalar dileriz.

Güvenlik Araştırmaları ve Hukukun Üstünlüğü Derneği Yönetim Kurulu

Adresimiz:

Security Studies and Rule of Law Association

1200 Genève